

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

ZORAN PALAVRA

POVIJEST HAJDUKA

Završni rad

Pula, 2016.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet

ZORAN PALAVRA

POVIJEST HAJDUKA

Završni rad

JMBAG:0303043162, redoviti student

Studijski smjer: preddiplomski studij povijesti i hrvatskog jezika i književnosti

Predmet: Uvod u hrvatsku suvremenu povijest

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: povijest

Znanstvena grana: hrvatska i svjetska moderna i suvremena povijest

Mentor: doc. dr. sc. Igor Duda

Pula, rujan 2016.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani Zoran Palavra, kandidat za prvostupnika hrvatskoga jezika i književnosti i povijesti, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Puli 19. rujna 2016.

Student

IZJAVA
o korištenju autorskog djela

Ja, Zoran Palavra dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom Povijest Hajduka koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli 19. rujna 2016.

Potpis

SADRŽAJ

UVOD.....	5
1. POVIJEST HAJDUKA	6
1.1. Osnivanje kluba.....	6
1.2. Hajduk između dva svjetska rata	8
1.3. Hajduk za vrijeme Drugog svjetskog rata	9
1.4. Zlatno doba Hajduka	13
1.5. Klub u sedamdesetim i osamdesetim godinama.....	15
1.6. Hajduk nakon osamostaljenja Republike Hrvatske do danas.....	16
2. SIMBOLI HAJDUKA	17
2.1. Dres	17
2.2. Grb.....	17
2.3. Stadion.....	18
2.4. Navijačka skupina	20
2.5. Najveće pobjede Hajduka.....	22
ZAKLJUČAK	23
LITERATURA.....	24
POPIS PRILOGA	25
SAŽETAK.....	26
ABSTRACT	27

UVOD

Igre s loptom od davnina su privlačile ljude na svim kontinentima bez obzira na rasu, kulturu i društveni položaj. Smatra se da je nogomet rođen 1565. u Firenci, no izravna pradomovina ipak mu je Engleska gdje se razvijao s izgradnjom modernog engleskog društva. Godine 1864. dobio je svoju regulaciju koja je općeprihvaćena.¹ Do tada se igrao po lokalnim pravilima, uz raznolik broj igrača i veličinu terena. Moderni je nogomet iznenađujuće brzo prihvaćen širom Europe, ali je s vremenom svagdje doživio drastične promjene. Od vremena kad je u svojim engleskim praoblicima bio spontana, gruba i slabo regulirana igra te sport radničke klase do današnjih visoko reguliranih oblika izrazito specijalizirane i gotovo posve profesionalne društvene djelatnosti. Nogomet je danas postao uvjerljivo najpopularniji sport te privlači velike mase ljudi iz različitih slojeva te cijele obitelji. Broj onih koji idu na nogometne utakmice barem jednom tjedno i u mnogim tradicionalno katoličkim zemljama u gradovima nadmašuje broj onih koji redovito idu na nedjeljnu misu.² Bivši menadžer Liverpoola izjavio je: „Neki ljudi drže da je nogomet isto tako važan kao i život i smrt. Mogu ih uvjeriti da je mnogo ozbiljniji od toga.“³ O nogometu se ne može raspravljati normalno i objektivno, već uvijek postoji određena strast. Kao oblik masovne pučke kulture nogomet ima značajnu ulogu u stvaranju i učvršćivanju društvenih, lokalnih i nacionalnih identiteta.

Opće odrednice o važnosti nogometa mogu se primijeniti na Hajduk, nogometni klub iz Splita, najveće sportsko društvo u tom gradu i jedno od većih u Hrvatskoj. Osnovao ga je 1911. u Pragu skupina splitskih studenata. Otada je osvojio 18 državnih prvenstava i 15 kupova, a najveći europski uspjesi su mu tri četvrtzavršnice Lige (Kupa) prvaka te po jedna poluzavršnica Kupa UEFA i Kupa pobjednika kupova. Najveća navijačka skupina, nazvana Torcida, osnovana je 1950. godine. Uz zagrebački Dinamo, najpopularniji je klub u Hrvatskoj, a utakmice ovih suparnika su *vječni derbi*. Hajduk od osnutka do današnjih dana tema je ovog završnog rada koji u prvom dijelu donosi pregled povijesti kluba, dok se u drugom iznose najzanimljivije činjenice vezane za grb, navijačku skupinu, stadion i dresove kluba.

¹ Vrcan, Srđan, *Nogomet, politika, nasilje. Ogledi iz sociologije nogometa*, Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 2003., 8.

² Isto, 13.

³ Isto, 15.

1. POVIJEST HAJDUKA

1.1. Osnivanje kluba

Odobrenjem Carskog namjesništva i prihvaćanjem od strane austro-ugarskih vlasti u Zadru 13. veljače 1911. godine osnovan je i registriran nogometni klub Hajduk. Bila je to inicijativa praških studenata, koji su rodom bili Splitsani: Ivan Šakić, Lucijan Stella, Fabijan Kaliterna i Vjekoslav Ivanišević. Oni su u Pragu osim fakultetske literature upijali treninge i utakmice Sparte i Slavije te se družili u pivnici U Flekū gdje su i osnovali klub. Nogomet su ubrzo predstavili svojim sugrađanima, a nakon što je u grad podno Marjana stigla i prva lopta, zakotrljala se priča koja i danas traje.⁴ Iako je u Splitu već postojala igra slična današnjem nogometu, kende, u kojoj se nogama nabijao šešir, ona ni izbliza nije izazvala takvu pozornost kakvu je zadobio dolazak prve nogometne lopte u grad. Po povratku u Split praški studenti okupljaju mladiće koji počinju s treninzima. U kavani „Troccoli“ na Gospodskom trgu (današnjoj Pjaci) napisana su pravila i postavljeni temelji kluba.

Slika 1: Osnivači Hajduka

(Izvor: Hajduk, povijest, <http://hajduk.hr/povijest>, srpanj, 2016.)

Otada su ljubav prema Hajduku kroz svoje tekstove priznavale i opisivale javne osobe iz čitave Hrvatske: novinari, književnici, sveučilišni profesori, redatelji,

⁴ Čeko, Marko, "Slavna povijest slavnog kluba Hajduk od osnutka do početka 90-ih," *Index.hr*, <http://www.index.hr/sport/clanak/slavna-povijest-slavnog-kluba-hajduk-od-osnutka-do-pocetka-90ih/537467.aspx>, 6. kolovoza 2016.

dječji pisci, mnogi koji imaju malo toga zajedničkog osim što navijaju za Hajduk.⁵ Među istaknutim poklonicima kluba bio je Miljenko Smoje koji je u televizijskoj seriji *Velo misto* ekranizirao nastanak Hajduka: "Samo ti lipo prepisi, a di ide ime ostavi prazno. Lipo odluči sad, a kasnije moremo lako prominit. Ljudi moji, ne moremo prominit! Klub je ka i čovik, nosi ime za cili život. A ča ti smeta Uskok, moga bi Marjan... Kako ne razumite, naš klub mora imati ime koje zvoni, koje nosi, takvo nam ime triba. Najboje da odemo do našeg profešura pa kako on odluči. [odlaze kod profesora bez kucanja] Upali ste mi nepozvani, bez kucanja, poput pravih Hajduka. Neka vam je to ime – Hajduk! Kao što znate, ta riječ u našem narodu označava nešto najljepše, junaštvo, poštenje, drugarstvo, prkos moćnom, zaštitu slabome. Budite dostojni tog imena! Moredu krepat svi kralji i cari, Hajduk će ostat!"⁶

Ubrzo su se građani Splita, koji je tada brojio svega 20 tisuća stanovnika, podijelili na one koji su bili za i protiv nogometa. Međutim, *balun* se već zakotrljao Kraljevom njivom i bilo ga je nemoguće otjerati iz grada. Prva trening-utakmica između prve i druge momčadi odigrana je već sredinom travnja. S jedne strane mladići u bijelim košuljama, a s druge crveno-bijele košulje, po uzoru na Slaviju. Za ovu prigodu Fabijan Kaliterna je iz Praga poslao lopte, dresove i kopačke. Utkmica je trajala gotovo tri sata. Prvi predsjednik kluba bio je Kruno Kolombatović, a trener pod čijom vodstvom je i ostvarena prva pobjeda bio je Čeh Oldrich Just. Prva utakmica bila je protiv kluba Calcio Spalato, splitskog talijanaškog kluba, i Hajduk je u lipnju 1911. slavio pobjedom od 9:0, a prvi pogodak postigao je Šime Raunig.

Slika 2: Prva utakmica kluba Hajduk

(Izvor: Hajduk, povijest, <http://hajduk.hr/povijest>, srpanj, 2016.)

⁵ Reić, Zdravko, *Majstori s mora*, V.B.Z., Zagreb, 2005.

⁶ Marušić, Joakim, *Velo misto*, 14, RTV Zagreb, Zagreb, 1980. – 1981.

1.2. Hajduk između dva svjetska rata

Prvi svjetski rat prekida klupsku djelatnost, koja se pak nastavlja odmah nakon završetka rata. Počinje novo doba za splitsku momčad koja se poslije raspada Austro-Ugarske Monarhije prilagođavala djelovanju u Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca. Do tada su klub trenirali uglavnom češki učitelji koji su u isto vrijeme i igrali. Bili su to odreda nogometni znalci koji su karijeru ostvarili i u državnom dresu. No, od tada počinje priča o splitskoj školi *baluna* koju predstavlja, prije svih, *barba* Luka Kaliterna. Upravo on 1923. preuzima trenersko mjesto u klubu koji će s prekidima voditi puna dva desetljeća.

Dvadesetih godina započinje i veliko rivalstvo sa zagrebačkim i beogradskim klubovima, a 1923. odigrano je i prvo prvenstvo države čiji prvak postaje zagrebački Građanski. Upravo je Hajdukova pobjeda protiv Građanskog, ostvarena 1921., zavila cijeli Split u crno. Građanski je stigao u Split, a već ozbiljno bolesni Nikola Gazdić Janjčić silno je želio nastupiti protiv "omraženih purgera". Građanski je poveo, ali golom Gazdića Hajduk prvo izjednačava, a zatim i preokreće rezultat nakon Gazdićeve izbornog jedanaesterca. Kasnije u svlačionici, dok je trajalo slavlje, Gazdiću je pozlilo i umro je na rukama suigrača.⁷

Vjerojatno je u povijesti nezabilježen slučaj da deset igrača nekog kluba sastavi reprezentativnu momčad, a upravo se to dogodilo u jesen 1924. kad su deseterica igrača *bijelih* nastupila za reprezentaciju Kraljevine SHS u utakmici protiv Čehoslovačke u Zagrebu. Zaigrao bi i jedanaesti, vratar Otmar Gazzari, da nije bio talijanski državljanin. Baš na ovoj utakmici Hajduk je dobio nadimak koji i danas ponosno nosi – „majstor s mora“. Slijedila su prva dva naslova državnog prvaka 1927. i 1929. godine koja je ostvarila prva „zlatna generacija“ kluba. Nogomet je i u tom razdoblju bio usko povezan s politikom. U jednoj utakmici Hajduka protiv talijanskog kluba 1926. godine objašnjava se važnost utakmice: „Morate im nabit što više golova možete. To je prva Hajdukova igra protiv talijanske momčadi. Čitav Split i cijela Jugoslavija očekuju od nas da im se osvetimo za Trst, za Rijeku, za Zadar, tj. za Rapalski ugovor o razgraničenju iz 1920. kojim su ti teritoriji potpali pod talijansku vlast.“⁸ Tih se godina obilježava 15. godišnjica djelovanja kluba povodom koje je splitski skladatelj Ivo Tijardović skladao operetu *Kraljica lopte* čime Hajduk postaje jedini klub na svijetu sa svojom operetom.

⁷ Gizdić, Jurica, *Nogomet u Splitu i Dalmaciji do osnutka Hajduka 1911. godine*, Splitski savez športova, Komisija za povijest športa, Split, 2005., 47.

⁸ Marušić, *Velo misto*, 6.

Prvo Prvenstvo splitskog nogometnog podsaveza odigrava se 1920. godine. Bilo je to jedino prvenstvo koje nisu osvojili jer su do 1936. slavili u svih 13 završenih prvenstava. Kasnih tridesetih nije nastavio upisivati dobre rezultate, iako je igrao diljem svijeta, a u zemlji nije ni jednom bio državni prvak. Prva sljedeća titula uslijedila je 1941. u Banovini Hrvatskoj.

Slika 3: Momčad Hajduka 1939. godine

Izvor: Hajduk, povijest, <http://hajduk.hr/povijest> (srpanj, 2016.)

1.3. Hajduk za vrijeme Drugog svjetskog rata

U naletu Sila osovine slomila se u travnju 1941. Kraljevina Jugoslavija koja se nije mogla oduprijeti nadmoćnijim protivnicima. Dalmaciju osvajaju talijanski osvajači, prepuštajući samo njezin manji dio nacističko-fašističkoj Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Split zadržavaju za sebe. Cilj im je bio pridobiti Hajduk na svoju stranu, no ubrzo su uslijedila razočaranja. Prvo su razočaranje doživjeli kada su jednog jutra našli razbijenu sliku Ducea, koju su dan prije izvjesili na zid klupskog hodnika. O tom događaju Petar Brkljača, dugogodišnji vratar Hajduka, kaže: „Jednog jutra, kada sam ušao u dom Hajduka, opazio sam na zidu sliku Benita Mussolinija. Nisam mogao izdržati. Udario sam svom snagom šakom u sliku i ona se, pretvorena u komadiće, srušila na pod.“⁹

⁹ Eterović, Srećko, *Ratnim stazama Hajduka*, Vojna štamparija - Split, Split, 1989., 10.

Nezadovoljstvo Hajdukovim otporom je raslo. Feruccio Cappi, vodeći splitski fašist, pozvao je predstavnike Hajduka kako bi ih privolio da poštuju Mussolinijeve odredbe. Obećavao im je ulazak u tadašnju talijansku prvu ligu, putovanje avionom na sve prvenstvene utakmice, izdašne novčane nagrade igračima te gradnju novog stadiona. Zauzvrat Hajduk je morao promijeniti ime u A. C. Spalato. Nakon toga Hajdukovi predstavnici odlučili su sazvati sjednicu uprave kluba. Jedan od sudionika bio je Andro Franasović koji je svoja sjećanja iznio ovako: „Na izvanrednom sastanku Uprave pred nama je bio prijedlog fašista da Hajduk promijeni ime u A. C. SPALATO. Rasprava nije dugo trajala. Bez i jednog glasa protiv ili suzdržanog donesena je odluka da se beskompromisno odbije taj zahtjev talijanskih okupatora. Istodobno je odlučeno, opet jednoglasno, da u uvjetima okupacije i nasilja nad stanovništvom Splita mora prestati svaka aktivnost miljenika Hajduka, koji je upravo navršio trideset godina svojega plodnoga djelovanja.“¹⁰ Nakon te odluke prestalo je djelovanje Hajduka. Prestaje svaka aktivnost, iako klub nije službeno ugašen. Svoju sportsku aktivnost mnogi su nogometaši Hajduka zamijenili uključivanjem u ilegalni antifašistički pokret koji se naglo širio Splitom. Kad je nekoliko dana kasnije guverner Bastianini naložio raspuštanje svih sportskih klubova u gradu, Hajdukovi čelnici sakrili su svoje trofeje u slastičarnici koja je bila u vlasništvu Ante Kesića, njihovog igrača iz 1920-ih. Zvijezda Frane Matošić je, pod prijetnjom da će mu obitelj odvesti u logor, bio prisiljen priključiti se Bologni.

Kapitulacijom Italije i padom Splita pod ustaške vlasti pokrenuta je inicijativa da se Hajduk uključi u prvenstvo Nezavisne Države Hrvatske. Ta je ideja odmah odbačena jer nitko u Splitu nije mogao prijeći preko ustaške predaje Splita i Dalmacije Italiji. Zbog totalne apstinencije preostalih igrača Hajduka u Splitu, akciju su ustaše najviše prenijeli u Zagreb. U Zagrebu su se igrali nogometni turniri u svrhu obnove Hajduka. Umjesto da igraju pod ustaškim patronatom cijela momčad Hajduka prešla je na oslobođeni teritorij na Vis, gdje je klub obnovljen 7. svibnja 1944. pod imenom Hrvatski športski klub Hajduk, da bi nešto poslije preuzeo ime Hajduk NOVJ.

Još prije samog čina osnivanja Hajduka na Visu djeluje Nogometna grupa sastavljena od igrača Hajduka i Splita te igra prijateljske utakmice protiv Saveznika. Uvjeti za igranje nisu bili nimalo laki jer su igrači dolazili na treninge i utakmice s ratnih položaja. Cjelokupnom aktivnošću i sportskim rezultatima Nogometna grupa

¹⁰ Isto, 11.

predstavljala je odličan uvod za obnavljanje Hajduka na slobodnom Visu.¹¹ Nogometna grupa osim rezultata ima i jako važan politički utjecaj, pa tako je u *Slobodnoj Dalmaciji* u travnju 1944. izašao njezin proglas u kojem između ostalog stoji: „Sportaši Zagreba i svih gradova Hrvatske! Pozivamo vas, da se osvijestite i da pristupite u redove Narodnooslobodilačke vojske! U sadašnjem trenutku najvažnija je sloboda naših naroda, za koju se i vi morate boriti. Samo puškom u ruci u borbi za slobodnu Hrvatsku ostvarit ćemo široke mreže klubova, igrališta i stadiona u interesu zdravlja i razonode širokih slojeva naroda... Ostavite ubojice vaših poštenih drugova, neka slušaju zlokobnu za njih grmljavinu ruskih topova na Karpatima, neka im na glavu padaju uništavajuće bombe naših engleskih i američkih saveznika! Ostajati u ustaškim klubovima neoprostiv je zločin i izdaja prema svom narodu.... Slijedite primjer svih pravih hrvatskih sportaša. Blizu je propast ustaških bandita i njihovih gospodara njemačkih bankrotera.“¹²

Oblasni narodnooslobodilački odbor Dalmacije uputio je pismo dugogodišnjem dužnosniku i igraču Hajduka dr. Šimi Poduji sa zahtjevom da se obnovi Hajduk. On je, kao i svi igrači, tu vijest dočekaao s oduševljenjem. Nakon toga najveći je problem bio kako prijeći iz okupiranog Splita na slobodni teritorij Visa. Jedan dio putovanja prepričava i sam sudionik Ivo Alujević: „Poslije skromne večere, od palente i kruha, započeo je u 21 sat naš uspon uz kamenite obronke Kozjaka na mjestu zvanom Greda. Negdje blizu samoga vrha, po nalogu našeg trećeg vodiča, skinuli smo cipele jer su se u neposrednoj blizini nalazile njemačke straže u bunkerima koje nas, zbog mrkile noći, nisu mogle lako zapaziti. Stoga smo se morali što bešumnije kretati pazeći da pri hodu ne izazovemo odronjavanje i najmanjeg kamena.“¹³ Prebacivanje je trajalo punih devet dana, a Poduje u svom dnevniku sam dolazak na Vis opisuje ovako: „U sredini kanala susrećemo engleska dva razarača. Izmjenjuju se lozinka i odziv. Cijela grupa spava, nakon što se najela do pune volje bijelog kruha, marmelade i margarina. U praskozorje stigli smo na Vis, gdje smo doznali da su naše žene i djeca, kao i starci uhapšeni od Gestapoa.“¹⁴

Na Visu se održala skupština Hajduka na kojoj je Hajduk obnovljen, a također se zahvaljivalo i svim borcima protiv okupatora. Vijest o obnovi brzo se proširila diljem zemlje, a pogotovo je snažno odjeknula u Dalmaciji. Prvih tjedana svog

¹¹ Isto, 24.

¹² Isto, 25.

¹³ Isto, 34.

¹⁴ Isto, 37.

boravka na Visu Hajduk se uspijeva organizirati, igra prijateljske utakmice sa savezničkim momčadima te je rezultatski vrlo uspješan. U klub pristiže još nekoliko igrača kao što je Ljubomir Kokeza. Dana 28. svibnja 1944. Hajduk je odigrao svoju zadnju utakmicu na Visu pobijedivši škotske komandose rezultatom 2-1.¹⁵

U međuvremenu spremao se odlazak Hajdukovaca u južnu Italiju s ciljem promoviranja nove Jugoslavije i antifašističke borbe. Krenuli su 2. lipnja parobrodom „Bakar“ prema talijanskoj luci Bari. Hajdukova jedinica se smjestila u Monopoliju gdje se nalazila baza NOVJ i gdje su zaokupljali pozornost mještana. Potom su prebačeni u vojnički logor NOVJ u Gravini, također u južnoj Italiji, gdje su boravili u mnogo težim uvjetima. Hajduk je u Italiji igrao prijateljske utakmice sa Saveznicima, a njegove pobjede su jako odzvanjale svjetskim novinama i u domaćoj *Slobodnoj Dalmaciji*.

Najspektakularniji nastup Hajduka NOVJ u Italiji bio je igran 23. rujna 1944. u Bariju protiv britanske vojske. Britanci su se željeli osvetiti za sve prijašnje teške poraze pa su poslali najjači svoj sastav te pobijedili 7:2. Utakmica se igrala pred 50 tisuća gledatelja. Prvi put su se u inozemstvu čuli zvuci jugoslavenske himne. Branko Bakotić bio je jedan od igrača te je ovako ispričao svoj doživljaj pred početak utakmice: „Pred početak utakmice pozdravio nas je engleski general. Sa svakim od nas se rukovao. Odjednom mrtva tišina, glave se okreću prema glavnoj tribini, gdje jedan naš partizan polako podiže na jarbol trobojku s velikom petokrakom zvijezdom. Istodobno iz vojničkih redova dopiru do nas zvukovi omiljene himne „Hej Slaveni“. Gledaoci ustaju. U stavu mirno odaju počast. Mnogi su zasuzili gledajući one naše ranjenike na štakama, kako se muče da se podignu i u uspravnom stavu pozdrave voljenu himnu. Ta mi je slika uvijek pred očima i zauvijek će meni i svim učesnicima te utakmice ostati u sjećanju...“¹⁶

Split je oslobođen 26. listopada 1944., a već 3. studenog u grad se vratio Hajduk. Igralište na Starom placu bilo je u jako lošem stanju, no donekle je popravljeno i 26. prosinca uslijedio je revanš Hajduka i britanske vojske. Ozračje je bilo odlično, a Hajduk se uspio osvetiti i slaviti 1:0 golom Frane Matošića. Hajduk zatim u ožujku 1945. kreće na turneju u Maltu, Egipat, Palestinu, Libanon i Siriju. Cilj te turneje je kao i prije bila promidžba Narodnooslobodilačkog pokreta i nove Jugoslavije. Hajduk je na Malti bio srdačno dočekan te je ostvario šest pobjeda i jedan remi. Libanonci i Sirijci također vrlo toplo primaju Hajduk koji sjajnom igrom

¹⁵ Isto, 54.

¹⁶ Isto, 83.

upisuje visoke pobjede. Savjesni statističar u svojem dnevniku konstatira: „Hajduk je u stotinu dana, u pet zemalja na tri razna kontinenta, odigrao 27 utakmica. Od toga pobijedio je 21 put, neodlučeno igrao 2, a izgubio 4 puta. Gol razlika mu je iznosila 112:47. Sve ove utakmice odigralo je 16 igrača protiv 297 protivničkih igrača. Na ovoj turneji Hajduk je raznim prevoznim sredstvima prevalio oko 30000 kilometara. Za nj su bila organizirana 43 prijema, uz bezbroj manjih. Primljena su 24 veća poklona, koja krase vitrine u hajdukovom domu.“¹⁷

U ljeto 1947. iz Zagreba u Hajduk gotovo neopazice stiže nadareni 20-godišnjak koji će ostaviti možda i najdublji trag u cjelokupnoj povijesti Hajduka. Bio je to Bernard Vukas – Bajdo. Najveći Zagrepčanin među Splićanima, a s druge pak strane najveći Splićanin među Zagrepčanima.

Povezanost između Hajduka i Josipa Broza Tita održala se i nakon rata te je zabilježeno šest njihovih službenih susreta: 1945. i 1949. u Beogradu, potom 1951., 1962., 1971. i 1978. u Splitu.¹⁸ Godine 1951. povodom 40. obljetnice kluba Tito je poručio: „Znam Hajduka već odavno. Moram da vam kažem da mi je vaš klub na srcu, naročito zbog toga, što su se vaši članovi u toku ovog rata u danima najteže borbe naših naroda zajedno borili s ostalim našim borcima. Ja znam Hajduka iz onih dana kad je za vrijeme rata predstavljao naš nogomet u inozemstvu, kada su borci i članovi tog tima, iako iznureni u borbi, našli ipak dovoljno snage da pokažu što znaju i mogu. Ja sam pratio vaš rad i poslije oslobođenja. Nastojte, drugovi, da i u buduće smjelo idete naprijed, nastojte da i u sport unesete što više drugarstva i da u drugarskom, međusobnom takmičenju postignete što bolje rezultate.“¹⁹

Hajduk je igrao u trenutku objave Titove smrti. Bila je nedjelja, 4. svibnja 1980. godine. Na Poljudu je gostovala Crvena zvezda i kod rezultata 1:1 glavni sudac je u 42. minuti prekinuo utakmicu, a predsjednik Hajduka pročitao je vijest o smrti.²⁰ Neki od igrača su bili potpuno shrvani, a 50 tisuća gledatelja je plakalo i pjevalo „Druže Tito, mi ti se kunemo“.

1.4. Zlatno doba Hajduka

Važan datum u povijesti Hajduka je 29. listopada 1950. kada je za naslov prvaka igrana utakmica protiv Crvene zvezde, a dan prije rođendan je Torcide. „Toga

¹⁷ Isto, 122.

¹⁸ Isto, 130-134.

¹⁹ Isto, 130.

²⁰ Isto, 134.

su dana naime, na inicijativu nekolicine zagrebačkih studenata navijači prvi put organizirali da bi sutradan drukali za svoje Bijele, a po uzoru na brazilske navijače. Te je godine Brazil bio domaćin Svjetskog prvenstva, pa su splitski pomorci donijeli doma priče o Torcidi.”²¹

Prvo od dva velika zlatna doba Hajduka počelo je s osvojenim naslovom prvaka 1950. godine. Zvezda je povela, ali golovima Vukasa i Bože Brokete *bijeli* preokreću i osvajaju prvenstvo bez poraza. Ostali su jedini klub kojem je to uspjelo. Dvije godine kasnije generacija Beare i Vukasa opet je najbolja, a 1953. Nogometni savez Jugoslavije Splitsanima je zabranio odgodu dviju utakmica zbog boravka u Argentini, koji je i državni vrh Jugoslavije pozdravio. Zbog tog apsurdna *bijeli* su morali igrati s juniorima na početku prvenstva, a unatoč nokautima Zvezde i Partizana u Beogradu, nisu uspjeli doći do titule.

Slika 4: Momčad Hajduka 1954./55. godine

(Izvor: Hajduk, povijest, <http://hajduk.hr/povijest>, srpanj, 2016.)

Dva igrača Hajduka 1957. godine odlaze igrati u reprezentaciju Starog kontinenta, Vladimir Beara i Bernard Vukas Bajdo. Opet slijedi niz loših sezona zbog odlaska igrača, ali i afere Planinić nakon koje je Hajduku oduzeto pet bodova u Prvenstvu Jugoslavije zbog sumnje na lažiranje rezultata. Ante Žanetić je trenera Ćirića optužio da je “u kratko vrijeme zatrovao odnose između Hajduka i Dinama, tako da je sada Zagreb neprijateljski grad, a Beograd je prijatelj Hajduka”.²² Tek 1967. godine Hajduk opet osvaja Kup u Splitu nad Sarajevom, rezultat je bio 2:1. Nova sezona donosi nova pojačanja i stvara preduvjete za nastanak novih igračkih legendi.

²¹ Povijest Hajduka, Službene stranice HNK Hajduk, <http://hajduk.hr/povijest/1951-1960>, 10. kolovoza 2016.

²² Žanetić, Ante, „Kako je Smojina Orjuna zgazila Antu Žanetića“, *Hrvatski list*, (223) 2009., 47-49.

1.5. Klub u sedamdesetim i osamdesetim godinama

Nakon 16 godina, 1971. godine Hajduk opet postaje prvak, sa sjajnim strijelcem Petrom Nadovezom koji je upisao 20 golova za svoju momčad. Utakmica protiv OFK Beograd je bila prekinuta nakon izjednačenog rezultata. Sudac je bio pogođen u glavu jer je nekoliko puta tijekom utakmice sudio na štetu Hajduka. U Splitu su izbili veliki ulični nemiri s velikom materijalnom štetom jer su članovi Torcide gurali automobile beogradskih registarskih oznaka u more.

Dvije godine poslije momčad je preuzeo Tomislav Ivić te *bijeli* nižu uspjehe u svim uzrastima. Nakon sumornih i traumatičnih šezdesetih, optimizam se polako vraća u klub. Na vrata Hajdukove prve momčadi kuca generacija domaćih mladića koja će ostati upisana u povijest kao "zlatna generacija" sedamdesetih. Tvrdnju potvrđuju osvajanja četiri naslova prvaka i pet uzastopnih kupova. Nikom drugom nešto slično nije pošlo za rukom. Tu generaciju znali su naizust gotovo svi ljubitelji nogometa na ovim prostorima, a u Splitu vjerojatno nije bilo onog tko nije znao 11 veličanstvenih: Mešković, Džoni, Rožić, Peruzović, Holcer, Buljan, Žungul, Mužinić, Oblak, Jerković i Šurjak. Trener je bio Tomislav Ivić, a predsjednik kluba legendarni Tito Kirigin. Napravljen je i europski iskorak: klub stiže do polufinala Kupa pobjednika kupova i četvrtfinala Kupa prvaka.

Slika 5: Zadnja utakmica na Starom placu

(Izvor: Hajduk, povijest, <http://hajduk.hr/povijest>, srpanj, 2016.)

Početak osamdesetih obilježava ispadanje od njemačkog Hamburgera u četvrtfinalu kupa prvaka. Unatoč dobroj igri, naslov ipak nije osvojen. Veliki transfer zabilježen je u sezoni 1981/82. kada iz Mostara dolazi Blaž Slišković Baka i postaje novi simbol Hajduka i Torcide. Godine 1982. gotovo su svi prvoligaši na svoje

dresove prišili reklamu svojega sponzora. Jedino je Hajduk igrao bez reklame na prsima, a na pitanje novinara zašto je to tako, legendarni klupski predsjednik Tito Kirigin odgovorio je: „Kako je nedostojno pod Hajdukovim grbom nešto reklamirati.“²³ Generacija Ivana Gudelja, Bake Sliškovića i braće Vujović stigla je do polufinala Kupa UEFA 1984. protiv Tottenhama i četvrtfinala istog natjecanja 1986. protiv Waregema. U domaćim natjecanjima osvojena su dva kupa.

1.6. Hajduk nakon osamostaljenja Republike Hrvatske do danas

Godina 1991. posebna je u povijesnom kontekstu zbog novonastale političke situacije i političkih previranja. Hajduk je početkom svibnja odigrao utakmicu u Beogradu protiv Crvene zvezde i osvojio posljednji jugoslavenski Kup maršala Tita. Posljednja utakmica u prvenstvu Jugoslavije odigrana je protiv Proletera u Zrenjaninu.

Krajem 1992. godine počinje Prvenstvo Hrvatske i Hajduk bilježi nekoliko uzastopnih pobjeda. U sezoni 1993/94. Hajduk zbog ratne situacije ne može igrati na Poljudu, a protiv Ajaxa igra u Ljubljani gdje slavi rezultatom 1:0. Ta je sezona pamtljiva i zbog najuspješnijih ostvarenih rezultata u Ligi prvaka. Druga polovica devedesetih obilježena je apsolutnom dominacijom Croatije, odnosno današnjeg Dinama, a dominaciju je Hajduk prekinuo tek dolaskom novog tisućljeća.

U novom stoljeću *bijeli* osvajaju tri naslova prvaka (posljednji 2005.) te tri kupa Hrvatske (posljednji 2010.). Sezona 2003/04. pobjednička je za Hajduk koji je pod vodstvom, ponovno, Zorana Vulića. Od 2005. godine počinje nova Dinamova dominacija hrvatskim nogometnim travnjacima i kriza Hajdukove igre i rukovođenja koja traje sve do današnjih dana. Godina 2008. početak je odražavanja financijskih problema na sam klub pa se Hajduk nalazi pred stečajem. Usprkos uspješno provedenoj pretvorbi i pretvaranju u dioničko društvo, klub se nikako ne uspijeva konsolidirati. U sezoni 2012./13 Hajduk šesti put osvaja Hrvatski nogometni kup, no valja napomenuti kako navijači nikako ne mogu biti zadovoljni predstavama kluba koji već godinama sustavno kaska za najvećim rivalom, Dinamom na što su utjecaj imali i upravljanje klubom i stanje u Hrvatskom nogometnom savezu.

²³ Reić, 5.

2. SIMBOLI HAJDUKA

2.1. Dres

Na prvim utakmicama igrači Hajduka su imali crveno-bijele pruge okomito kombinirane, kao simbol hrvatskoga grba. Dres je kasnije imao crvenu boju kao simbol Hrvatske, plavu boju kao simbol mora i Dalmacije, a bijelim slovima je ispisano Hajduk. Opet simbolično, kasnije se koristi ponajviše bijela boja na dresovima, u kombinaciji s plavim hlačama i čarapama, simbol jedara na moru, i od tada Hajdukovi igrači imaju naziv *bili*, odnosno *bijeli*.

Slika 6: Dres Hajduka 2016. godine

(Izvor: Novi bijeli dres 2016./2017., <http://hajduk.hr/klub/macron>, srpanj, 2016.)

2.2. Grb

Grb Hajduka je šahovnica s 25 polja oko koje je plava traka s natpisom Hajduk (iznad) i Split (ispod). Četiri okomite crte na plavoj traci u sredini između natpisa Hajduk i Split označavaju četiri osnivača kluba, četiri praška studenta. Grb je naslikao Vjekoslav Ivanišević, a u javnost se plasirao prilikom izvedbe operete posvećene klubu. Ovaj grb se koristio sve do 1944. kada ga do 1960. zamjenjuje samo zvijezda petokraka. Od 1960. do 1970. godine grb je imao natpis Hajduk (iznad), Split (ispod) i godinu osnivanja 1911. (na sredini) na plavoj traci oko kruga u kojem se opet nalazila crvena zvijezda petokraka na bijeloj površini. Od 1970. do 1990. Hajduk ima

grb kao i u prethodnom razdoblju samo bez godine 1911. na plavom obrubu. Od 1990. godine do danas Hajduk ima svoj početni grb.

Slika 7: Grb Hajduka

(Izvor: Službeni grb, <http://hajduk.hr/klub/grb>, srpanj, 2016.)

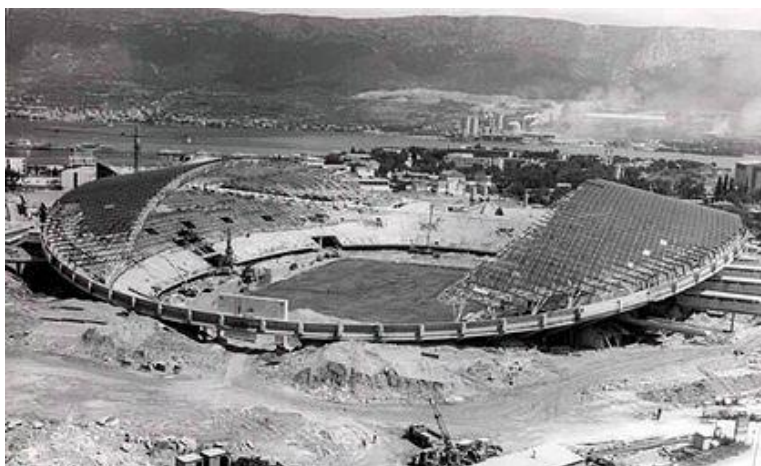
2.3. Stadion

Sve do 1979. Hajduk je svoje utakmice igrao na Starom placu pokraj stare plinare. Zanimljivo je da se stadion nalazi odmah pokraj rodilišta, pa se tako govorilo da je svakom malom Splićaninu prvi pogled na vanjski svijet Hajdukov plac. Na ovom stadionu Hajduk je osvojio šest kupova i jedanaest prvenstava te odigrao 3138 utakmica. Valja napomenuti kako je Split dobio organizaciju Mediteranskih igara te je za tu priliku izgrađen novi gradski stadion, Poljud. Dakle, nakon 68 godina igranja na Starom placu, od 1979. Poljud je novi stadion Hajduka, gradska ljepotica te remek-djelo Borisa Magaša.

Slika 8: Stari plac

(Izvor: Stari plac, <http://hajduk.hr/povijest/stari-plac>, srpanj, 2016.)

Slika 9: Izgradnja Poljuda

(Izvor: Poljud, Torcida, <http://www.torcida.hr/foto/>, srpanj, 2016.)

Stadion je građen dvije godine. Građen je u skladu s prirodom koja ga okružuje. Poljud ima proziran krov, a artikulacija u njemu je fascinantna. Prsten tribina je jednake visine. Stadion je predviđen da bude zatvorena arena za 60.000 gledatelja, a istovremeno je i hajdukov i gradski stadion s nogometnim terenom i atletskim borilištima. Tribine stadiona primaju 30.000 gledatelja na sjedećim mjestima. Oblik Poljuda je školjka, vizura mediteranskoga simbola. Prema arhitektonskim standardima stadion se svrstava u sami svjetski vrh. Na stadionu su ugošćene brojne svjetske momčadi.

Slika 10: Poljud

(Izvor: Hajduk, stadion, <http://hajduk.hr/klub/stadion>, srpanj, 2016.)

2.4. Navijačka skupina

Svjetsko prvenstvo u Brazilu, održano je 1950. godine, a po uzoru na atraktivnu južnjačko atmosferu Marakane, impresionirana skupina navijača Hajduka okuplja nekoliko tisuća navijača. Ti su navijači vlakovima otputovali u Split, kako bi podržali klub u ogledu protiv Crvene zvezde, što se smatra prvim službenim okupljanjem. Samu jezgru navijača činilo je 113 studenata, većinom Dalmatinaca. Grad je gorio u iščekivanju utakmice, a jedna veća skupina navijača napravila je i prvi poznati karusel u Europi, kad je u samu zoru stigla pred hotel u kojem su bili smješteni igrači Zvezde izazivajući nevjerojatnu buku sirenama.

Navijači Hajduka nazivani su primitivcima koji su svojim divljačkim ponašanjem širili mržnju i poticali na nasilje. Uprava Hajduka stala je na stranu svojih navijača i izdala je priopćenje u kojem je stajalo: „Na utakmici u Splitu prvi put je jedna grupa simpatizera Hajduka koja se nazvala Torcida organizirano nastupila s bodrenjem. To je jedinstven primjer u nas i bio je primljen sa simpatijama i od šireg kruga splitske publike. I mi smo pozdravili ta nastojanja naših prijatelja uvjereni da udruženi simpatizeri mogu više koristiti jednoj momčadi i međusobno se pravilno odgajati.“²⁴

Unatoč čestom neprihvatanju od strane vlasti i okoline navijači su se nastavili skupljati ilegalno i navijati, te su od južnjačkih navijačkih skupina preuzeli korištenje velikoga broja zastavica i transparenata, dok su od sjevernjačkih navijačkih skupina preuzeli nošenje šalova i nažalost nasilno ponašanje prema suparničkim kako igračima, tako i navijačkim skupinama. Rezultati ankete provedene među petinom pripadnika Torcide pokazuju da su oni izrazito većinom adolescenti i tek nešto stariji, po zanimanju učenici i radnici, te da potječu iz svih društvenih slojeva, a najviše iz onoga koji se uvjetno mogao odrediti kao srednji sloj.²⁵

Sedamdesetih su se pojavili i tzv. Nesvrstani koji su imali na svojim rukavima slovo N i zastavu crven-bijeli-plavi. Tada se počinju pojavljivati i grafiti sa stanovitim porukama za Hajduk, no nekoliko godina kasnije huliganizam i narkomanija postaju nerazdvojni kada je u pitanju ova navijačka skupina. Alkohol, dokazivanje muškosti, kolektivizam i druge dimenzije života u dominantnoj kulturi prisutne su i na stadionu. U početku stvaranja navijačkih plemena javljaju se njihove netrpeljivosti prema slušateljima rock glazbe.

²⁴ Lalić, Dražen, *Torcida – pogled iznutra*, Zagreb AGM, Zagreb, 1993.

²⁵ Isto, 274.

Početak osamdesetih u Splitu počinje proces nastajanja subkulturnog stila nogometnog huligana. Navijači su se prvo generacijski profilirali i prosječna se dob spustila ispod 20 godina. Također koriste neke pjesme kao vlastite rituale (npr. Torcida uzima pjesme Mate Miše Kovača).

Početak devedesetih Torcida se vrlo često ne slaže s političkom situacijom i izjavljuje nezadovoljstvo. Zagovarala je neovisnost Hrvatske. Zanimljivo je također da su navijači bili među prvima koji su oružjem sudjelovali u obrani Hrvatske. Pred rat Torcida i BBB stvorili su hrvatsko bratstvo dvaju nogometnih plemena.²⁶

Navijači su za 100. rođendan Hajduka ponovno pokazali svoju privrženost i odanost klubu. Čitav je grad bio u bojama kluba, kako bi se što dostojnije obilježila godišnjica.

Torcida navodi kako Hajduk nije samo nogometni klub, već ljubav, svetinja koja spaja generacije. Torcida ima svoje pristaše diljem svijeta, te su omiljeni među klubovima navijača. Ne može se ne spomenuti, kako se danas zbog određenih skupina huligana, blati cijela navijačka skupina koja zajedno sa svojim klubom i danas pokušava naći izlaz iz svih problema. Navijači se okupljaju na sjeveru stadiona i vjerno bodre svoj klub. Danas, Torcida ima svoje ogranke u Splitu, odnosno manje jedinice, prema kvartovima Splita, tako postoje Torcida Brda, Pujanke, Mertojak, Skalice i druge.

Slika 11: Obilježje navijačke skupine Torcida

(Izvor: Torcida, grb <http://www.torcida.hr/?s=grb>, srpanj, 2016.)

²⁶ Perasović, Benjamin, „Navijačko pleme“, Kolo, (2) 1995., 61-67.

2.5. Najveće pobjede Hajduka

Tablicom je prikazano deset najznačajnijih utakmica Hajduka, koje su obilježile njegovu povijest, uzevši u obzir povijesne okolnosti.

Godina	Domaćin	Gost	Rezultat
1950.	Hajduk	Crvena zvezda	2:1
1955.	Dinamo	Hajduk	0:6
1971.	Partizan	Hajduk	3:4
1976.	Partizan	Hajduk	1:6
1980.	Hajduk	HSV	3:2
1984.	Hajduk	Sparta	2:0
1991.	Crvena zvezda	Hajduk	0:1
1994.	Hajduk	Anderlecht	2:1
2001.	Varteks	Hajduk	2:4
2009.	Hajduk	Dinamo	2:0

Tablica 1: Deset najvećih pobjeda Hajduka

(Izvor: <http://sportske.jutarnji.hr/nogomet/hnl/deset-najvecih-pobjeda-u-povijesti-hajduka-sesticom-kroz-beograd-i-zagreb/4293735/>, srpanj, 2016.)

Slika 12: Utakmica 1980. godine

(Izvor: Hajduk, utakmice, <http://hajduk.hr/utakmice/arhiva/prvenstvo>, srpanj, 2016.)

ZAKLJUČAK

Nogometni klub Hajduk najtrofejniji je hrvatski klub. Prvenstvo FNR/SFR Jugoslavije osvojio je sedam puta, a šest puta je osvojio Prvenstvo Republike Hrvatske. Ima devet osvojenih Kupova Maršala Tita, šest osvojenih hrvatskih Kupova te šest hrvatskih Superkupova. Također je osvajao naslove prvaka u Kraljevini SHS, u dva navrata, 1927. i 1929. godine, Prvenstvo Banovine Hrvatske 1941., Prvenstvo FD Hrvatske 1945., te Prvenstvo NR Hrvatske 1946. godine.

Klub je osnovan prije 105 godina i od tada nikad nije mijenjao ime. Do sad je u 166 službenih međunarodnih susreta zabilježio 71 pobjedu, 32 neodlučena rezultata i 63 poraza. Najbolji klupski strijelac u europskim kupovima je Zlatko Vujović s 19 pogodaka. Legendarni kapetan *bijelih* Frane Matošić najbolji je strijelac kluba svih vremena sa 729 zabijenih pogodaka.

Klub ima vrlo važno značenje u povijesti ne samo po svojim rezultatima već i po opiranju neprijateljskoj politici. Hajduk je jedini nogometni klub koji je sudjelovao u svim prvoligaškim natjecanjima u Jugoslaviji od 1923. do 1991. Isto tako, jedini je klub u objema Jugoslavijama koji je osvojio naslov prvaka bez poraza. Klub ima brojnu i glasnu vojsku navijača koja ga bodri svaku utakmicu. Danas je Hajduk u teškoj financijskoj situaciji koja se odrazila i na igranje i same igrače, te je Hajduk izgubio na svojoj pravoj nogometnoj vrijednosti. Ipak, Hajduk se i dalje doživljava jednim od ključnih čimbenika u oblikovanju identiteta Splita i Dalmacije. Važnost i tradiciju kluba potkrepljuje rast broja članova iz godine u godinu. Povezanost navijača i kluba najbolje se ogleda u činjenici da mnogi od njih kažu da se za Hajduk ne navija, već se za Hajduk živi.

LITERATURA

1. Eterović, Srećko, *Ratnim stazama Hajduka*, Vojna štamparija - Split, Split, 1989.
2. Gizdić, Jurica, *Nogomet u Splitu i Dalmaciji do osnutka Hajduka 1911. godine*, Splitski savez športova, Komisija za povijest športa, Split, 2005.
3. Lalić, Dražen, *Torcida - pogled iznutra*, Zagreb AGM, Zagreb, 1993.
4. Perasović, Benjamin, „Navijačko pleme“, *Kolo*, (2) 1995., 61-67.
5. Reić, Zdravko, *Majstori s mora*, V.B.Z., Zagreb, 2005.
6. Škarpa, Damir, *Štorija o balunu: povijest HNK Hajduk*, Split, Vlastita naklada Damir Škarpa, Zagreb, 2004.
7. Vrcan, Srđan, *Nogomet, politika, nasilje. Ogledi iz sociologije nogometa*, Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zagreb, 2003.
8. Žanetić, Ante, „Kako je Smojina Orjuna zgazila Antu Žanetića“, *Hrvatski list*, (223) 2009., 47-49.

Mrežne stranice

1. Povijest Hajduka, Službene stranice HNK Hajduk, <http://hajduk.hr/povijest/1951-1960>, 10. kolovoza 2016.
2. Čeko, Marko, „Slavna povijest slavnog kluba Hajduk od osnutka do početka 90-ih,“ *Index.hr*, <http://www.index.hr/sport/clanak/slavna-povijest-slavnog-kluba-hajduk-od-osnutka-do-pocetka-90ih/537467.aspx> (srpanj, 2016.)

Televizijska serija

1. Marušić, Joakim, *Velo misto*, 6 i 14, RTV Zagreb, Zagreb, 1980. - 1981.

POPIS PRILOGA

Popis slika

Slika 1: Osnivači Hajduka, str. 5.

Slika 2: Prva utakmica kluba Hajduk, str. 8.

Slika 3: Momčad Hajduka 1939. godine, str. 10.

Slika 4: Momčad Hajduka 1954./55. godine, s nekim od najvećih igrača kluba u povijesti, str. 15.

Slika 5: Zadnja utakmica na Starom placu, str. 16.

Slika 6: Dres Hajduka 2016. godine, str. 19.

Slika 7: Grb Hajduka, str. 20.

Slika 8: Stari plac, str. 21.

Slika 9: Izgradnja Poljuda, str. 21.

Slika 10: Poljud, str. 22.

Slika 11: Obilježje navijačke skupine Torcida, str. 24.

Slika 12: Utakmica 1980. godine, str. 25.

Popis tablica

Tablica 1: Deset najvećih pobjeda Hajduka, str. 25.

SAŽETAK

U radu je prikazana povijest Hajduka od osnutka 1911. godine do današnjih dana. Nogometni klub osnovala su četiri praška studenta rodom iz Splita i klub je opstao usprkos raznim političkim i ratnim previranjima, promjeni država i sustava vlasti. Za vrijeme Drugog svjetskog rata Hajduk se istaknuo kao snažna osnova antifašizma kako na ovim prostorima tako i u cijeloj Europi. Klub je svoj grb mijenjao u više navrata, no današnji je grb identičan onome iz vremena osnutka. Godine 1979. događa se preseljenje sa Starog placa na Poljud koji se tada smatrao jednim od najljepših stadiona na svijetu. Navijačka skupina Torcida jedna od najpopularnijih i najmasovnijih navijačkih skupina u Europi, a devedesetih su se mnogi njezini pripadnici istakli u Domovinskom ratu. Danas je Hajduk je prepoznatljiv po svojim bijelim dresovima, energičnoj atmosferi na domaćim utakmicama, po svojem *dišpetu*, ponosu i dugogodišnjoj tradiciji.

Ključne riječi: nogomet, Hajduk, Split, Torcida, Poljud

ABSTRACT

History of Hajduk

The theses shortly presents the history of Hajduk since its foundation in 1911. The football club was founded by four Prague students which were born in Split, and survived in spite of all the political and war troubles, and all the states and regimes that changed in the meantime. During World War II Hajduk was important as a strong foundation of anti-fascism, not only in Croatia and Yugoslavia, but also in entire Europe. Hajduk changed its emblem a few times, but its present version is the same as the one from the year of foundation. In 1979 the club moved from the Stari Plac to Poljud, which was then considered to be one of the most beautiful stadiums in the world. Hajduk's fans are organised in Torcida, which is one of the most popular and numerous fan groups in Europe, and its members proudly participated in Croatia's Homeland War. Today Hajduk is recognizable thanks to its white shirts, energetic atmosphere during its home games, as well as its spite, pride and long tradition.

Keywords: football, Hajduk, Split, Torcida, Poljud